

Osvrt na prethodno priopćenje „Facebook – nova obrazovna platforma u nastavi povijesti“

Miljenko Hajdarović¹⁸

mag. hist. et mag. edu. soc.

miljenko@hajdarovic.com

orcid.org/0000-0001-6680-3584

Autori Andrea Vučetić i Sergej Filipović su u *Napretku*, 156(3), 319-340, u srpnju 2015. objavili prethodno priopćenje pod naslovom „Facebook – nova obrazovna platforma u nastavi povijesti“ (dostupno u PDF formatu na portalu znanstvenih časopisa Republike Hrvatske HRČAK - <http://hrcak.srce.hr/166195>).

Sadržaj rada razrađen je na 22 stranice, a strukturalno je podijeljen na četiri poglavlja uz dvojezični sažetak, popis literature i podatke o autorima. U uvodnom dijelu autori uz potkrijevu tada dostupne literature opisuju problematiku korištenja interneta i društvenih mreža u području obrazovanja što im pomaže kod kasnijega oblikovanja cilja istraživanja i postavljanja hipoteza. U drugom poglavlju pod nazivom „Metodologija“ autori definiraju cilj istraživanja, pojašnjavaju četiri zadatka koja su nastojali pojasniti istraživanjem te opisuju izazove provedbe istraživanja. U trećem dijelu „Analiza i interpretacija dobivenih rezultata“ autori kroz prikaz rezultata nastoje opravdati postavljena pitanja i hipoteze. U posljednjem, zaključnom dijelu autori daju naglasak na najvažnije argumente potvrđene istraživanjem te ujedno na samom kraju indirektno izražavaju sumnju u moguće krivo izvedene zaključke.

Autori su u prvom dijelu rada opisali svoj istraživački interes za temu citirajući pretežno stranu literaturu jer istraživanja o korištenju interneta u poučavanju ili korištenju Facebooka u hrvatskim okvirima gotovo da i nema. Stoga je njihovo istraživanje i objavljen rad svakako doprinos ovoj temi i podstrek za daljnje analize. Kako

¹⁸ Miljenko Hajdarović od 2005. godine radi kao nastavnik povijesti u osnovnim i srednjim školama. Sudjelovao je u radu stručne radne skupine za izradu novog kurikulu- ma povijesti u okviru kurikularne reforme. Uređuje elektronički časopis *Hrvatski povijesni portal* i član je uredništva časopisa *Povijest u nastavi*. Aktivno koristi IKT u poučavanju: sudjeluje u konferencijama CARNeta i u projektu oblikovanja digitalnih alata za poučavanje povijesti u izvedbi europskog udruženja nastavnika povijesti EUROCLIO itd. Ujedno je nositelj certifikata *Microsoft Certified Educator*, *Google Certified Educator Level 1*, *YouTube Digital Citizenship Curriculum*, *FlipGrid Certified Educator / Ambassador* te je drugu godinu zaredom izabran u program *Microsoft Innovative Educator Expert*.

bi rad u budućnosti bio još korisniji istraživačima i nastavnicima povijesti, vrijedi istaknuti nekoliko, po mom mišljenju, problematičnih dijelova.

Ono što mi kao praktičaru iz odgojno-obrazovnoga sustava odmah iskače u prvi plan jest problem starosti učenika uključenih u istraživanje. Autori u uvodu konstatiraju da unatoč pravilima korištenja Facebooka, postoji određeni broj djece koja otvaraju osobne profile i prije nego što navršše 13 godina što je minimalna dob za korištenje Facebooka. Navode (str. 323): „Kada se već djecu teško može spriječiti u otvaranju vlastitog Facebook profila, treba pokušati iskoristiti Facebook za poboljšanje školskih rezultata učenika.“

Nešto niže u poglavlju „Metodologija“ navode da je u istraživanje uključeno 71 dvanaestogodišnjak. Premda su za provedbu istraživanja tražili dozvolu roditelja, valja istaknuti da su autori istraživanja svjesno prekršili pravila društvene mreže koju su koristili. U radu se ne pronalazi opravdanje takvoga postupanja. Učenici su ovim postupkom zajedno s roditeljima uključeni u kršenje pravila što ne može imati dobru odgojnu dimenziju. Također u radu nije vidljivo jesu li učenici i u kojem postotku već prije istraživanja koristili Facebook te npr. bili ispitani kako su ga koristili. Problematična je i informacija što su ravnatelj i pedagoška služba Osnovne škole Julija Kempfa u Požegi prije provedbe samoga istraživanja bili informirani o postupku koji slijedi. Pitanje koje se tu mora postaviti jest tko je otvarao korisničke profile učenicima ispod dopuštene dobi? Kako su postavljene osobne korisničke informacije te djece s obzirom na potrebu očuvanja privatnosti podataka te jesu li na profilima objavljene njihove fotografije? Ono što je mogla biti dodatna dimenzija istraživanja jest ispitivanje kako su učenici nastavili koristiti društvenu mrežu, koliko su vremena trošili na nešto što možda prije nije korišteno i sl. U radu također nije vidljivo kako su učenici pristupali društvenoj mreži – jesu li pritom koristili mobitele ili neki drugu IT opremu te kako i koliko im je ona dostupna u školi ili kod kuće.

Autori u nastavku navode da je za potrebe istraživanja otvoren novi korisnički račun preko kojega je pokrenuta tajna grupa za distribuciju materijala i komunikaciju s učenicima. Nije razvidno tko je administrirao taj korisnički profil te jesu li autori istraživanja koristili svoje profile ili izmislili neki lažni profil. Osnivanje tajne grupe u istraživanju opravdano je potrebom zaštite učenika od ostalih članova društvene mreže i kako bi im se omogućila „veća sloboda u izražavanju“. Nema podataka o tome jesu li učenici samostalno učili kako koristiti društvene mreže ili su ih o tome poučili nastavnici, na koje su načine upozoreni na potencijalne opasnosti korištenja društvenih mreža i kako je mjerena ili istražena „sloboda izražavanja“ učenika.

U istom poglavlju o metodologiji i provedbi istraživanja nikako nije jasno kako je zapravo provedeno poučavanje. Navode da je tijekom tri tjedna putem Facebooka „obrađena nastavna cjelina „Hrvatska u doba Arpadovića i Anžuvina“ (str. 324).

Prema tom navodu i procesu koji je opisan u nastavku, čitatelj može zaključiti da se u potpunosti radilo o metodi udaljenoga učenja, odnosno da se cijeli proces poučavanja odvijao na internetu odnosno na društvenoj mreži Facebook. Tek se 13 stranica kasnije, tijekom analize rezultata, slučajno otkriva da se ipak nije radilo o metodi udaljenoga učenja: „... s obzirom da je test ipak pratio gradivo izraženo ne samo na satu nego i kroz prezentacije...“. Iz opisa u radu za pretpostaviti je da je tijekom istraživanja nastavnica održavala nastavu u učionici korištenjem posebno priređenih prezentacija koje su nakon toga podignute u tajnu grupu na društvenoj mreži Facebook kako bi bila dostupna učenicima (i njihovim roditeljima).

Autori su afirmativnu tezu o tome da „Facebook metoda“ pomaže pri uspjehu učenika nastojali ispitati i dokazati analizom ocjena ispita koji je prethodio istraživanju, ispita na kraju procesa te ispitom nakon istraživanja. Ovdje se pojavljuje najveća metodološka pogreška. U procesu istraživanja nema kontrolne skupine. Umjesto da je istraživanje provedeno na tri paralelna razreda, u istraživanju su trebala sudjelovati dva razreda dok bi treći kao kontrolna skupina bio podvrgnut samo uobičajenom nastavnom procesu bez dijeljenja prezentacija i pitanja za provjeru na ispitu. Nadalje metoda uspoređivanja uspjeha na ispitima na ovaj način nije dovoljno objektivna jer se gradivo odnosno nastavne cjeline prije i nakon istraživanja vrlo vjerojatno razlikuju po opsegu sadržaja i naravno po temama koje mogu probuditi manje ili više interesa kod učenika. Nejasna je i namjera autora kada pri analizi podataka iz anketa koje su vrednovala proces razdvajaju učenike po spolu. S obzirom na to da u podacima nema statistički značajnih razlika među spolovima, postavlja se pitanje jesu ili istraživači imali određena očekivanja u ovoj varijabli jer ništa takvo u hipotezama nije istaknuto. Sama „Facebook metoda“ u cijelom radu nije jasno definirana i pojašnjena.

Premda su autori kroz analizu rezultata istraživanja nastojali dokazati hipoteze da korištenje Facebooka povećava uspjeh učenika, u posljednjoj rečenici zaključka zapravo su iznijeli najvažniju sumnju: „Ono što bi u budućim istraživanjima svakako trebalo testirati jest koliko je poboljšanju učenčkih uspjeha pridonijelo samo korištenje Facebooka, a koliko individualizirani pristup i dodatni rad s učenicima“ (str. 337). Istraživanje je pokazalo da Facebook nema nikakvog utjecaja na učenje jer je korišten samo kao sredstvo za distribuciju sadržaja i komunikaciju između nastavnice i učenika. Na isti su način učenici mogli koristiti bilo koju društvenu mrežu. U hrvatskim se školama koriste dvije društvene mreže koje same po sebi pružaju zaštitu svojim korisnicima, ponajprije djeci. Radi se o mrežama Edmodo i Yammer gdje nastavnik oblikuje zatvorenu grupu za svoje učenike (i/ili roditelji). Mreže vizualno podsjećaju na Facebook, a nadmašuju ga funkcionalnošću za potrebe nastave. S obzirom na to da je Facebook služio samo za distribuciju i komunikaciju, isti se

proces mogao obaviti i jednostavnim korištenjem e-maila. Ili, ukoliko se želi koristiti metoda okrenute učionice, kombiniranoga ili udaljenoga učenja, mogao se koristiti sustav poput Moodlea.

Autori u analizi zaključuju da Facebook utječe na motivaciju učenika što kroz sam rad nije vidljivo. Ukoliko je korištenje neke digitalne aplikacije dio procesa poučavanja, onda je i sudjelovanje učenika dio njihovih obveza. Ono što ovaj rad svakako dokazuje jest da pojačani individualni pristup može imati utjecaja na uspjeh učenika. Nastavnica je tijekom tri tjedna istraživanja uložila dodatan napor u izradu prezentacija, koje su ovaj put mogle biti dostupne i roditeljima, te individualnu komunikaciju tijekom uvježbavanja učenika. Vrijedilo je istražiti je li se i u kojoj mjeri način rada nastavnice i priprema njenih prezentacija razlikovala u periodu istraživanja od uobičajenoga rada. O tome da je uložena veći trud od uobičajenoga svjedoče neki od odgovora učenika u Tablici 3. (str. 333): „Svidjele su mi se prezentacije i to što nam je nastavnica slala točan odgovor za netočan odgovor.“, „To što se nastavnica jako potrudila oko nas da dobijemo bolju ocjenu.“ ili „To što nam je nastavnica slala prezentacije i tako nam olakšala.“.

S obzirom na to da su o istraživanju bili obavješteni roditelji i da je zamijećena njihova povećana aktivnost u procesu poučavanja, u projektu je vrijedilo ispitati kakva je ta povećana aktivnost u omjeru prema uobičajnoj odnosnoj prosječnoj aktivnosti roditelja u procesu poučavanja. Ono što istraživanje nije promijenilo jest položaj učenika. Učenici i dalje ostaju u pasivnom položaju premda im se sada sadržaji i narativi donose i digitalnim putem. Na računalnoj prezentaciji učenici su dobili pažljivo pripremljen narativ, grafiku koja samo ilustrira narativ te didaktički posebno istaknute one dijelove narativa koji se smatraju važnima. U biti je digitalna tehnologija korištena na klasičan način poučavanja povijesti u učionici. U radu je navedeno da su se učenici za predstojeći test pripremali uz pet kvizova s dvadeset pitanja u svakom (str. 326). Iz opisa izgleda kao da je nastavnica te kvizove pripremila u nekom programu za obradu teksta (vjerojatno MS Word), podizala ih na Facebook grupu te su joj učenici vraćali riješene ispite. Nastavnica je nakon vrednovanja iste vraćala učenicima. Proces rada i komunikacije učenika s nastavnicom ovdje se ne razlikuje od uobičajenih, klasičnih metoda osim što je ovdje kao posrednik korištena informacijsko-komunikacijska tehnologija. Taj se proces mogao pospješiti raznovrsnim digitalnim aplikacijama koje su već postojale u vrijeme istraživanja (npr. Moodle).

Iz svega navedenoga mogu zaključiti da je istraživanje samo po sebi imalo pozitivan učinak na nastavnicu, učenike i njihove roditelje jer su tijekom tri tjedna provedbe istraživanja svi uložili veći napor i više truda u učenje. Facebook sam po sebi kao društvena mreža nema nikakav učinak niti u ovom obliku postoji „Facebo-

ok metoda“ jer je poslužio samo za distribuciju materijala i komunikaciju. Buduća korištenja i istraživanja Facebooka i sličnih društvenih mreža trebalo bi bazirati na poboljšanju povjesničarskih vještina učenika te rad na povijesnim konceptima poput analize povijesnih izvora, primjene prethodnoga znanja, proučavanja uzroka i posljedica, uočavanja promjena i kontinuiteta, razumijevanju kronologije, interpretacijama i vrednovanju povijesnih zbivanja te, možda i najviše, načinima prezentiranja povijesti u digitalnom svijetu.

